

Rabbi Mandel Partnership Dedicated
לזכות רפואה וישועה מרדכי בן שרה רינה
לזכות ר' מאיר בן לאה

BITACHON WEEKLY

צו - שבת הגדול
חג הפסח

MENUCHAS HANEFESH

NOTHING IS IMPOSSIBLE

THE KEY TO ANSWERED TEFILLOS

THE POWER OF POSITIVE THINKING

RECOGNIZING YOUR POTENTIAL

by Rabbi Yehuda Mandel

To receive Bitachon Weekly by email send a request to: weeklybitachon@gmail.com

And now in Spanish bitajonsemanal@gmail.com

For Dedications call
(732) 363 - 1180

The Weekly Vaad can be heard

on Kol Halashon
(718) 906 - 6400
Option 1, 4, 93

www.kolhalashon.com

And now available on:

Bitachon Hotline
"A Life of Bitachon"
(732) 719 - 3898

Rabbi Mandel can also be heard on Kav Hashgacha Pratis 518-613-0140
Yiddish #122 Hebrew #222 English #322

The new edition of Bitachon Weekly is researched and edited by
Rabbi Yaakov Shur

לזכרון עולם בהיכל ה'

לזכר נשמות

נחמן בן זאב קהת משה
יטלא בת יהודה
אהרן בן יהודה אריה הכהן
טאבא בת ביילא
שרגא פייבל בן משה יוסף
גבריאאל בן פנחס
רחל בת נחמן
משה בן פנחס

לזכותן של

שרה יהודית בת ביילא
חיה פערל בת ביילא

לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִין
אֶת הַחֶמֶץ לְאֹזֶר הַיֵּינָר

BITACHON WEEKLY

פרשת צו – שבת הגדול

חג הפסח תשפ"ו

Above: Manuscript Haggadah on Vellum, Germany 1480-90.
Illustration on upper right shows a person checking for
Chametz, brushing crumbs from a cupboard with a feather

IN THIS ISSUE

- A YID MUST BE TOTALLY SUBMISSIVE TO HIS CREATOR AND THANK HIM CONSTANTLY
- A "KNOW IT ALL" TYPE IS NO LONGER GROWING
- HAVE AN ONGOING RELENTLESS LIFETIME BATTLE AGAINST YOUR *TEVAH*
- IT'S NOT EASY TO BE BROADMINDED AND ADJUST TO "THE OTHER TYPE"
- SOMEONE WHO LOVES BEING WRONG IS ALWAYS GOING UPWARDS AND BECOMING GREAT
- A *YID* IS NOT COMPLETE UNTIL HE'S GIVING OTHERS
- THE HIGHEST LEVEL OF GIVING IS GIVING *RUCHANIYUS*
- *ZIKKUI HARABBIM* IS A GOLDMINE FOR YOUR *NESHAMA*
- YOU DON'T EVEN SEE OR APPRECIATE GOODNESS UNLESS YOU ONCE SUFFERED AND OVERCAME
- DO YOU LOSE THINGS AND FORGET THINGS? GOOD NEWS!
- STORIES OF NOVARDOK
R' CHUNA HERTZMAN ZATZAL

פרשת צו

היא העלה על מוקדה על המזבח וב

A Yid Must Be Totally Submissive to His Creator and Thank Him Constantly

The *Mizbeach* was used for many kinds of *Korbanos*, but the main *Korban* and the very

name of the *Mizbeach* is the: מְזַבֵּחַ

העלה *Mizbach HaOlah*, referring to the *Olas Tamid* which was brought twice every single day as a *Kapara* for the entire *Klal Yisroel* who paid for them with half *Shekalim*. The two *Olah's* were sheep, and this teaches us the importance of this docile submissive gentle animal, who is a total follower without any *Zich*. And so must a *Yid* be totally: נְכַבֵּשׁ submissive to Hashem, and recognize his Creator and thank Him constantly. A sheep is called a: כֶּבֶשׂ "Keves".**

It is striking how the ramp of the *Mizbeach* is called a כֶּבֶשׂ "Kevesh" (with a *Shin*); almost identical to a sheep. RSRH *Zatzal* says¹ that the ramp symbolizes going upwards and *Shteiging* and advancing and growing. He also says² that

A Novardoker is busy before Pesach learning lots of Mussar on Bitachon and Hachna'a, so he can become a Matza. During Pesach he is unusually soft and humble

the 4 קרנות "horns" are the peak aiming upwards to *Shamayim*, like the *Keren* (horn) of an animal which is its pride and glory (and "crown" in English is derived from "*Keren*").

Notice who goes up? A *Kevesh* (ramp) which is similar to *Keves* (sheep); i.e. do you really want to *Shteig*? Become a sheep!***

A "Know It All" Type Is No Longer Growing

Once you have your own mind and you're a "know it all" type, then in truth you're a zero because you aren't growing. The submissive zero, the: וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ (Yisro type) who hears and is *M'shamesh* (humbles himself to) **his Rabbeim and asks advice in Avodas Hashem; HE goes up!** If you see two *Yungerleit* arguing in the *Bais Medrash*, the one who tries to understand another point of view is a true *Shteig'er*. That's

why we *Paskin* like *Bais Hillel*, since they always quoted *Bais Shamai* before their own (*Gemara*)³, so there is a chance that they are

¹ פירוש הגאון מוהר"ר רבי שמשון בן הר"ר רפאל הירש זללה"ה בפרשת תצוה עה"פ נבוב לַחַת (כז ח) הכבש הוא השיפוע שבו "עולים" ממש על המזבח ואל חלקיו השונים, כגון הסובב והמערכה. רק המזבח מזמין את האדם להעפיל אל רום "המעלה" המוסרית, או להחזיק מעמד ב"מעלה" כלשהי, ורק הוא קורא לו להגשים את החזון המומחש בארון, בשולחן ובמנורה.

² פירוש הגאון מוהר"ר רבי שמשון בן הר"ר רפאל הירש זללה"ה בפרשת תצוה עה"פ נבוב לַחַת (כז ח) לפיכך נוכל להבין מדוע קרן יסוד וכבש מעכבים לגבי המזבח, ומאותה נקודת השקפה עלינו לבקש אחר טעם ההלכה שריבוע אף הוא מעכב. קרן אינה נוהגת בבמה, רק למזבח, בתור "הראל" ישנן קרנות המתרוממות מעל פניו, שכן הקרנות מסמלות את העלייה לגבהים המוסריים של התורה, או את הרצון לעמוד איתן בגבהים אלה. הקרנות מסמלות התנשאות "אל על" מהארץ, והן מעניקות למזבח את המשמעות של קריאה כלפי מעלה וכו', קריאה זו היוצאת מהמזבח מזרזת אותנו להטהר ולהתרומם אל הגבהים הזכים של התורה וכו' גם הכבש בו עולים בפועל אל המזבח מאפיינים רק את המזבח, וחסרים בבמה. בבמה גם חסרה המחיצה לדמים, שהיא כה אופיינית למזבח, היינו ההבדלה למתן הדמים למעלה או למטה, רק המזבח מזמין אדם להעפיל אל גבהי המוסריות או לעמוד איתן בגבהים שכבר הגיע אליהם, ורק המזבח קורא לאדם להוציא לפועל את החזון המיוצג בארון בשולחן ובמנורה, לכן רק למזבח יש קרן יסוד כבש וחוט הסיקרא.

³ עירובין יג ב, אמר רבי אבא אמר שמואל, שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו, והללו אומרים

in touch with the truth, since their eyes are open and they are broadminded. ****

If you were born a *Chassid* or *Litvak* or *Sefard* or *Ashkenaz*, I can almost guarantee that you're automatically going to have all the *Shitos* (views) of YOUR kind, and be at least a drop of a *Misnaged* (opponent) to the opposite *Shita*. And you're wrong no matter what, since you're a parrot of your background without any mind of your own. PS. Often it's the right thing to do, to stick to your past, and: וְאַל תִּטַּשׁ וְאַל תִּשְׁכַּח מִשְׁלֵי אֲבוֹתֶיךָ דֹּנ'ט forsake the traditions of your *Mesora*. However, a good thing always has an evil side to it, and all the *Machlokes* in *Klal Yisroel* comes from people getting carried away in sticking to their background, and not understanding another point of view. ****

Have An Ongoing Relentless Lifetime Battle Against Your *Tevah*

I have tremendous respect for the *Amshinover Rebbe Shlita*, who *Davka* sends his daughters to *Sephardi Bais Yaakov's*. I know a *Litvishe Yungerman* who, when he

רבי יעקב אריה ישעיה מאמשינוב – ירושלים

speaks in learning, he prefers *Chasidische Yungerleit* (the more *Chasidish* the better, with a big thick *Streimel* and white socks, *Le'chatchila*) just to keep breaking the ice. Even though he is connected with the *Kapitchnitzer Rebbe Zatzal*, who had a *Chabad* son-in-law, and he was the beloved friend of R' Ahron Kotler *Zatzal*, he doesn't feel that he's "above" this problem. Indeed, the *Novardokers* have taught me that you don't take any chances, and you have an ongoing relentless lifetime battle against your *Tevah*. *****

Our dream is to be a *Dovid* since we want *Moshiach*, and ***Moshiach* means a *Dovid* who loved his enemies**

(who tried to kill him) to the extreme, and cried for them when they were *Niftar*, and he had tremendous respect for them! Now we know what *Moshiach* is all about, and the more we work to be like him, the more *Siyata Dishmaya* to bring him (may he come speedily in our days, *Amen*). The *Aruch LaNer* at the end of *Makkos* says⁴ that a fox came out of *Kodesh HaKodoshim* to tell us

הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה, אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנחמין ועלובין (סבלנין. רש"י) היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי (היו שונין דעתן של ב"ש, ואע"ג דלא סבירא להו שונין "כך אמרו ב"ש, וכך אנו אומרין". גאון יעקב), ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן, ללמדך שכל המשפיל עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו, וכל המגביה עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו, כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו, וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני שעה שעה עומדת לו.

ובתוספות רי"ד: ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. פ"ה היו שונין הטענות והתשובות שהיה אומר להן בית שמאי ומדקדקין בהן, ומתוך שמדקדקין בראיותיהן ובראיות של ב"ש, עומדין על בוריו של דבר ומכוונין אליבא דהילכתא. אבל בית שמאי לא היו משגיחין בדברי ב"ה לדקדק בהן, ומתוך כך לא עמדו על בוריו של דבר שלא היו נראין להן אלא דבריהן. הגאון אב"ד קוז'ניגלוב (בשו"ת ארץ צבי ח"ב סי' מז) הביא מדברי המהר"ל שהקשה וכי משוא פנים יש בדבר, ותי' שזוהי סיבה עצמית שיכוונו האמת תמיד, כיון שלא היה להם נגיעה להעמיד דבריהם דוקא, שהרי היו נחמין ועלובין ומקדימין דברי ב"ש לדבריהם.

⁴ ערוך לנר מכות כד א (ד"ה שם, ראו שועל שיצא מבית קדשי קדשים) מה שהראה הקב"ה להצדיקים כן, יש לפרש ע"פ מה דאמרינן ביומא (דף ס"ט) כשהתפללו אנשי כה"ג שימסר בידם יצרא דע"ז שהחריב הבית, יצא כדמות אריה מבית קדשי קדשים,

that our *Yetzer Hara* is a sneaky fox, and although we may be big *Bnei Torah* and big *Yi'rei Shamayim*, he will get us to have “*L'shem Shamayim*” *Shitos* that will cause *Sin'as Chinam*. *****

people all over are *Moser Nefesh* to break their *Middos*; to accept *Bizyonos*, to be *Mochel* (forgive) enemies, etc., and I'm surprised that *Moshiach* isn't here yet. Of course, it's impossible to be perfect. *****

It's Not Easy to Be Broadminded and Adjust to “The Other Type”

Someone Who Loves Being Wrong Is Always Going Upwards and Becoming Great

The hostages have remarked that as soon as the Hamas terrorist captors saw some discord between Jews, they rejoiced and said: “Now for sure we'll destroy the Jews”. This story was in all the newspapers. A *Dayan* is *Passul* if one litigant came before the other, since it's extremely difficult for a *Dayan* to change his: מושקל ראשון first impression. I know a *Gevaldige* shidduch that became *Battel* (canceled) only because the first impression was no good. **Don't think it's easy to be broadminded when your first *Shita* was one way which you were raised with. And: כל הגדול the greater the person, the greater is his *Yetzer Hara*.** *****

There are plenty *Machlokes* and bitter divorces where each side can write a fat book proving himself right and the other wrong, and they are all loaded with *Daas Torah* and many *Gedolei Torah* supporting them. In *Novardok* they said: נגיפה גאון meaning you're a *Gaon* in your *Shita* which you are *Nogea*. The only *Eitza* (solution) is to be like *Dovid* who loved being wrong! He said:

The Achdus and Middos Tovos of two brothers, Moshe and Ahron took us out of the wicked Tzar Ayin mentality of Mitzrayim. We all need to try to emulate them, and at least make believe that we enjoy it when a different Shita has success, and not be jealous of each other

Such a person always improves since he's like a sheep going up the *Kevesh* (ramp) and becoming great. There is no doubt that our *Dor* is *Mamash Kodesh Kodoshim*. The reason why I keep saying this, firstly because it's true. And secondly, the more you say that something is okay, the better it gets. And when a person kvetches about what we are still lacking, it can *Chas V'shalom* invite more problems (unless it's done constructively).

And *Gedolei Yisroel* like the *Satmar Rebbe Zatzal* said that they had a hard time adjusting to the “other type”. There is no doubt that this *Dor* has made major strides in this area. The frum Jewish press is loaded with all kinds of inspiration, and

my sin is before me always. *****

אמר להו נביא לישראל היינו יצרא דע"ז ע"ש, ואמרו רז"ל בית ראשון חרב על עון דע"ז, ובית שני על עון שנאת חנם, ולכן בבית ראשון יצא כדמות אריה בית קדש הקדשים שהוא היה היצה"ר של ע"ז הגבור כאריה שהחריב הבית, שגדול היה כחו, שאמר מנשה בחלום לרב אשי אי הות התם הות נקיט בשיפולי גלימא בשינך ורהטת אבתראה, כדאמרין בחלק, אבל בחרבן בית שני לא היה להיצה"ר כח כל כך, אחר שעסקו בתורה ובעבודה, רק ע"י תחבולות ומזימות נזרע שנאה ביניהם שכן דרך יצה"ר כשרוצה להכשיל לצדיקים מתעם כאילו מצוה עושים לשנוא ולרדוף איש את אחיו, ועי"ז נתהוה שנאת חנם, וזה ענין השועל שהוא משל האיש מזימות אשר עליו נאמר ואיש מזימות ירשיע, ולכן התנאים האלה שהיו אחר חרבן בית שני ראו היצה"ר שהחריב הבית יוצא בדמות שועל מבית קדש הקדשים כמו שראו אנשי כנסת הגדולה אחר חרבן בית ראשון אותו בדמות גור אריה.

חג הפסח

הא לחמא עניא

A Yid Is Not Complete Until He's Giving Others

A Yid starts off his greatest celebration (the day he was freed from the horrific bondage of Galus Mitzrayim) with immediate giving to the poor. כל דכפין. Whoever wants to join me in celebration is invited. **A Yid and so is every human not complete until and unless he's giving others.** They say that an: pauper has to also give *Matanos La'evyonim* since without that he isn't a mensch himself. Not giving others makes you a major *Baal Mum*. **

Hashem can easily support all those unfortunate people in your life; and the only reason He doesn't, is because He wants to be M'zakeh you with a Mitzva of giving, since we'll get tremendous Brachos for the reward of giving others
- Alshich⁶

Regarding the *Mitzva* to have *Simcha* on *Yom Tov*, the *Torah* says: ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה

You shall rejoice on *Yom Tov*, you, your son, your daughter, your slave, maidservant, the *Levi*, the *Ger*, the *Yasom*, and the *Almana*. You aren't really *M'kayem* your own *Mitzva* of *Simchas Yom Tov* unless you're including others. If you are enjoying yourself and the *Ger* isn't (despite your ability to include him) then your own

Simcha is not real *Simcha*. (Rambam⁵). You need to be a giver for your own sake. I remember the story of the wife of a Lubavitcher *Shaliach* who had to run away from Ukraine when the war with Russia started, and she was all depressed since this *Pesach* she would be missing the 150 guests that she usually has. ***

The Highest Level of Giving Is Giving Ruchaniyus

The highest level of giving is giving *Ruchaniyus*. You are giving a gift that lasts forever into *Olam HaBah* which is incredible and endless. (see *Gr"a*⁷). This is

⁵ רמב"ם הלכות יו"ט (ו יח) וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו, ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר (הושע ט ד) זבחיכם פלחם אונים להם כל אכליו וטמאו כי לחמם לנפשם, ושמחה כזו קלון היא להם, שנאמר (מלאכי ב ג) וזריתי פֶּרֶשׁ על פְּנִיכם פֶּרֶשׁ חֲגִיכם.

⁶ תורת משה למוהר"ר משה אלשיך בפרשת ראה עה"פ ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכה ה' אלקיך בכל מעשה ידך אשר תעשה (יד כט) וכל זה שאמרתי שתתן לכל אלה, לא מבלי אין לי חלילה לתת להם כאשר נתתי לך, כי אם שחפצתי יהיה על ידך, למען יברכה ה' אלקיך בזכות מה שתתן על ידך להם. והוא מאמרם ז"ל (שמות רבה לא ה) על פסוק (תהלים סא ח) ישב עולם לפני אלקים, שאמר דוד למה זה יהיה דל וזה עשיר, ישב העולם בדין להתחלק ההון בין הכל, והשיבה רוח הקודש ואמרה, אם כן חסד ואמת מן יצירה, עם מי יעשו צדקה, כי הוא יתברך חפץ לזכותנו בתת לעני למען נתברך על ידו.

⁷ הגר"א בביאורו לשו"ע יו"ד סי' רמה (לשון השו"ע סעיף ג, כשם שמצוה ללמד את בנו, כך מצוה ללמד את בן בנו, שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך. ולא לבן בנו בלבד, אלא מצוה על כל חכם מישראל ללמד לתלמידים, שגם הם נקראים בנים) אלא מצוה כו'. עבה"ג, ואמרו (תמורה טז א) עשיר ורש נפגשו, עשה כו' ואמרו (סנהדרין צא ב) כל המונע הלכה כו', ובתד"א פכ"ז, ד"א הלא פרס לרעב לחמך, ואין רעב אלא הרעב מן ד"ת, ואין לחם אלא ד"ת, שנאמר הנה ימים באים נאום ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם כו', מכאן אמרו אם יש אדם שהוא מבין בד"ת יפרנס מתורתו ג"כ כדי שתרבה חכמתו לו ומוסיפין לו עליה, וכל העושה כן אינו נמנע מן הטובה כו' ע"ש בארוכה, ושם באותו הפרק כי תראה ערום וכסיתו, אם ראית אדם שאין בו ד"ת, הכניסוהו לביתך ולמדהו ק"ש ותפלה, ולמדהו פסוק אחד בכל יום או הלכה אחת, וזרזיהו במצות, לפי שאין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצות כו' כמ"ש ואת עירום ועריה כו', ובאדר"נ ובגמ' בהרבה מקומות.

why *Zikkui HaRabbim* is so important. The *Alter of Kelm Zatzal* said⁸ that if he would expound on the greatness of *Zikkui HaRabbim* he's afraid that people would lose their fear of *Gehinom*. R' Avigdor Miller *Zatzal* said that the only real worry for all humans is the fear of *Gehinom*. Believe it or not, all the worst *Tzaros* in *Olam HaZeh* are like a joke compared to *Gehinom*. ****

***Zikkui HaRabbim* Is a Goldmine for Your Neshama**

And generally, nobody is *Patur* (exempt) from *Middas HaDin*. But those who are *Osek* in *Zikkui HaRabbim* are in a different world. They say that the *Arizal* could look at your forehead, and know which

R' Nosson Wachtfogel Zatzal would constantly demand that his Talmidim should do something! Especially Zikkui HaRabbim

Aveiros you did. And R' Chaim Vital said⁹ that he could tell the *Aveiros* of a person when he took his pulse. But if the person was *Osek* in *Zikkui HaRabbim*, then he couldn't tell anything! ****
I am not involved in *Kabala*. But it's obvious that *Zikkui HaRabbim* is a goldmine for your *Neshama*. *Chazal* say: כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו A person who is *M'zakeh* the *Rabim*, is protected from sin (as a reward. *Rambam*¹⁰). R' Avigdor Miler *Zatzal* once said that *Moshe* and *Dovid* were greater than their fathers, *Yishai* and *Amram*, even though *Chazal* say¹¹

that *Yishai* and *Amram* never sinned their entire lives, and *Moshe* and *Dovid* did sin,

⁸ מימרא בשם הסבא מקלם, הובא בספר ברכת אברהם (מאמרים והדרכות להרה"ג רבי אברהם ארלנגר זצ"ל, בעהמ"ח ספרי ברכת אברהם על הש"ס, ירושלים תשנט, חלק ג על עניני תורה ותפלה, עמ' רה) וראיתי בשם הסבא מקלם ז"ל שאמר שאינו רוצה להרחיב הדיבור על גודל השכר של מלמדי תורה מזכי הרבים, כי חושש שמא לא יפחדו עוד מגיהנם וימעט בזה מיראתם.

ואגב, יש לציין מה שכתב כעין זה בספר דעת תורה (לימודי מוסרי התורה מאת רבנו הגאון החסיד אור עולם מרן ירוחם הלוי ליוואוויץ זצוקלה"ה, אשר לימד לרבים בישיבה הקדושה דמיר, במדבר, עמ' קמה) ונראה לי להגיד בזה, ותדעו כי מוסר אני לכם בזה סוד גדול, כי עיקר כוונתו ית' היה באמת כי תיקון הבריאה יבא אמנם מתוך חושך, מתוך הנהגת משפט, הנהגת טוב ורע של שית אלפי שנים. וביסוד זה נוכל להבין מדרש פליאה מאוד. אבל אני מגיד לכם עוד פעם, כי אני כאן מגלה לכם סוד גדול, ואשר באמת אני מפחד להגיד זאת לפני רבים, שלא תתהווה מזה לפניכם איזה קלות, מידיעה כזאת כי גם החושך הוא למען התכלית, כי החושך עצמו הנהו אמנם הנהגה שלמה, להנהיג בו עולם מלא. אדמו"ר הסבא ז"ל מקלם אמר כי לו ידעו בני אדם אמיתת מתן שכרן של מצות כמו שהוא, לא היו יראים בני אדם מפני עונש החטא. הנה כי צריכים באמת לחרוד מלהגיד כל הדברים.

⁹ בספר "והגדת" (דרשות רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, בראשית עמ' 500) וידוע מה שאמר רבי חיים ויטאל זצ"ל, שמורו האר"י הקדוש ראה את העבירות רשומות במצח האדם, ואילו הוא מאבחן את העבירות כשהוא ממשש בדפק האדם (שער רוח הקודש, יד) אבל מי שהוא מזכה את הרבים אין להכיר במשמוש ידו, שעל כן אמרו (אבות ה' יח) שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. (הובא בספר "ומצדיקי הרבים ככובכים", פרקי עידוד ונטפי הדרכה בעניני חינוך הבנים, לר' יעקב שלום הכהן שווארטץ שליט"א, מהדורא חדשה לייקוואוד תשפב, עמ' ל. גם מה שהבאתי לעיל הערה 8 מימרא בשם הסבא מקלם מתוך ספר ברכת אברהם, מקורו משם).

¹⁰ הרמב"ם בפירושו למשניות על המשנה כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו (אבות ה' יח) וכל המביא בני אדם לידי זכות יגמלוהו' במנעו ממנו החטאים.

וכתב המאירי (אבות שם) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו כו', אמר שכל שהוא מזכה הרבים כו' ופירש בתלמוד יומא (פז א) שהקב"ה גומלו בכך שלא יהיו תלמידיו בגן עדן והוא יורש גיהנם, וכדכתיב (תהלים טז י) כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידיך לראות שחת, ומה ענין שהיה החסיד רואה שחת, אלא אחר דהוא חסיד אינך מניח [לו] לעשות עבירה עד שיראה מתוכה שחת, ואין לך חסידות בעולם כמו המזכה את הרבים.

¹¹ שבת נה ב, ב"ב יז א, תנו רבנן, ארבעה מתו בעטיו של נחש (בעצתו של נחש שהשיא לחוה, ולא בחטא אחר, שלא חטאו. רש"י בשבת. ובב"ב פירש"י בעצתו של נחש כלומר לא היו ראויין למות אלא שנגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון בעצתו של נחש) ואלו הן בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד, וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא, דכתיב (ש"ב יז כה) ואת עמשא שם אבשלם תחת יואב על הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי

because when you are Osek with the *Rabim*, you are treated differently. I heard in the name of the *Gr"a Zatzal* that many people's very existence is there only since the *Rabim* need them, and on *Yom HaDin* it's well known how being part of the *Klal* and especially being needed by the *Klal* can

Mamash save your life and make you be Zoche B'din. (Alter from Kelm Zatzal¹²). *****
The *Chovos Halvavos* says¹³ that **it's better to be M'zakeh HaRabim without reaching a much higher Madrega (even Nevua).** There is no doubt that *Zikkui HaRabim* is underestimated

A main reason why people don't progress, especially in Zikkui HaRabim, is because they overestimate the world, and underestimate themselves

אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַיִל בֵּית נָחֵשׁ אַחֲוֹת צְרוּיָה אִם יֹאבֵב, וְכִי בֵּית נָחֵשׁ הוּא, וְהֵלֵא בֵּית יִשִׁי הוּא, דְּכַתִּיב (דְּהִי"א ב טז) וְאֶחָיוּתֵיהֶם צְרוּיָה וְאֲבִיגַיִל (בְּבִנֵי יִשִׁי כְּתִיב), אֲלֵא בֵּית מִי שֶׁמֵּת בְּעֵטִיו שֶׁל נָחֵשׁ.

¹² כְּתִיב הַסְּבֵא מִקְלָם (דְּבָרֵי חֲכָמָה וּמוֹסֵר שֶׁל הוֹד גְּאוֹן מֵאוֹר הַגּוּלָה סֵבֵא קִדְיָשָׁא מֵרַנָּא וּרְבִנָּא רַבֵּי שְׂמַחָה זִיסֵל זִיו (בְּרוּיָדָא) זְצוּקְלָה"ה, פִּנְקָס הַקְּבִלוֹת, ב"ב תשד"מ, עמ' סב) **עצה ליום הדין, לחפש להיות רבים צריכים לו, אם בגופו אם בנפשו, שיתקדש שם שמים על ידו, ונמצא כי הכנסיה צריכה לו, ובכללה הוא.**

וּבְכַתְבֵי הַסְּבֵא מִקְלָם (פִּנְקָס הַקְּבִלוֹת, עמ' סב) אֲבָל אִם מִתְקַרֵּב לִכְנֹסֵת יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן לִישָׂא בְּעוֹל עִמְהֶם, וְלִהְשַׁתְּדֵל לִהְיוֹת אִישׁ שֶׁהֵרַבִּים צְרִיכִים לוֹ, וְלֹא לִישֵׁב בְּקֶרֶן בְּזוּיֵת הַבַּיִת, וְשֵׁלֵא לְדֹאֵג לְאַחֵרִים כִּי אִם לְעִצְמוֹ, אֲךָ יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל עוֹז לְעִשׂוֹת לְרַבִּים כָּל מֵה שְׂיוּכָל, אִם בְּגוֹפּוֹ אִם בְּמִמּוֹנוֹ, אוֹ לְזָכוֹת אֶת הַרְבִּים בְּתוֹרָה וּמוֹסֵר, וִירָאָה שִׁיתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם עַל יְדוֹ, זֶהוּ אִישׁ אֲף שְׁעֵדִין לֹא זָכָה לְכָל מַעֲלוֹת הַכְּנֹסֵת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל ע"י הַדְּבָרִים הַלְלוּ לֵאֵל לֵאֵל יִתְקַרֵּב לְהִכְנֹס בְּשֵׁם כְּנֹסֵת יִשְׂרָאֵל, וְרָאוּ לִנְס מִהַקְּב"ה שִׁיעֶשֶׂה עִמּוֹ בִּימֵי הַדִּין הַבְּע"ל, וְלִדְעֵתִי זֶה כְּפִתּוֹר וּפְרַח בְּכּוֹנֵת הַמִּדְרָשׁ.

(וּבַהֲג"ה שֶׁם אוֹת ד) ד וּבִמְק"א (כְּת"י) כְּתִיב וְז"ל, אִין לִנוּ רֵק לְהִכְנִיס עִצְמָנוּ רֵק בְּמִדַּת הַטְּבָה, הִייִנוּ לִלְכַת בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם, מֵה הוּא רַחוּם וְכוּ', וְכֹלּוֹל בְּזֶה כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה, כִּי הַעֲשִׂיר יִשְׁפִּיעַ מֵטוֹבוֹ לְהַעֲנִיק לְחֹכֵם לְמַעַן יִהְיֶה פְּנוֹי לְעִסּוֹק בְּתוֹרָה, וְהַחֲכֵם יִשְׁפִּיעַ מִתּוֹרָתוֹ וִירָאֵתוֹ לְאַנְשֵׁי הָעִיר, וְזֶהוּ דַרְכֵי הַשֵּׁם כִּי הוּא יֵת' מִשְׁפִּיעַ לְגוֹף צָרְכֵי הַגּוֹף, וְלִנְפֶשׁ צָרְכֵי הַנֶּפֶשׁ, תּוֹרָה וִירָאָה, וְזֶהוּ הַלִּיכָה בְּדַרְכֵי מֵה הוּא רַחוּם כּוּ' פִּי' לְתֵת לְאִישׁ כָּל צְרִכָיו הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ (הִייִנוּ חֲכָמָה וִירָאָה), וְאִז יִקְוִיִּים בְּכֶם וְנִתֵּן לָךְ רַחֲמִים וְרַחֲמָךְ, כָּל הַמֵּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מֵרַחֲמִים עֲלֵיו מִן הַשָּׁמַיִם בְּתוֹךְ כָּלל יִשְׂרָאֵל.

וּבְכַתְבֵי הַסְּבֵא מִקְלָם (פִּנְקָס הַקְּבִלוֹת, עמ' צח) וְהִנֵּה יֵשׁ לִנוּ לְבַקֵּשׁ כְּלָלִים וְלַעֲסוֹק בֵּהֶם, וּמֵהֶם תְּקוּהָ לְפִרְטִים. וְאֲכַתּוּב לָךְ דְּבַר נִפְלָא מֵה שְׁדַבְּרָנוּ בִּשְׁ"ק הָעֵבֶר. הַרְמַז"ל כְּתִיב (הַל' תְּשׁוּבָה פ"ג ה"ב) כִּי הַזְכִּיּוֹת וְהַעֲבִירוֹת לֹא בְּמִסְפָּר יִפְקְדוּ אֲלֵא בְּאִיכוֹת. יֵשׁ מִצְוָה אַחַת תִּכְרִיעַ כְּמָה וְכְמָה! וְהִנֵּה נֹרְאוֹת קָא חֲזִינָא, כִּי יוֹכֵל הָאָדָם לְאֲבֵד עוֹלָמוֹ בְּשִׁבִיל דְּבַר אַחַד. הֵלֵא יִדְעָנוּ מֵה שְׂאֵמֵר הַגֵּר (שְׁבַת לֹא א) קִפְדוֹתוֹ שֶׁל שְׂמַאי בִּקְשׁ לְטוֹרְדַי מִתַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה! הֵישׁ מִפְּלֵה יוֹתֵר מִזֶּה, לְהַתְרַחֵק מִתַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה! וְכֵן כָּל אוֹמֵת מוֹאֵב נִתְרַחֵק כּוֹלָם סִלָּה מִתַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה, לֹא יָבֵא עִמּוֹנִי וּמוֹאֲבֵי בְּקָהֵל ה' (תְּצַא כֵּג ד) וְלִמָּה? בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא הִיָּה לֵהֶם הַרְגֵשׁ בְּדֶרֶךְ אֲרָץ, לְהַקְדִּים לֵהֶם לֶחֶם וּמִים, וְכַמְבֹּאֵר בְּמִדְרָשׁ (וִיק"ר לֵד ח) "דֶּרֶךְ אֲרָץ לְהַקְדִּים לְאוֹרַח לֶחֶם וּמִים". וּמוֹאֵב שֶׁהַקְדִּים, כ' הַרְמַב"ן בְּשִׁבִיל שֶׁהַחֲטִיָּא אוֹתָם. וְאִם כ"כ מִדַּת פּוֹרְעֵנוּת, מִדָּה טוֹבָה עֲאֻכּו"כ, הַמֵּתְרַגֵּל בְּדֶרֶךְ אֲרָץ, וְלִהְיוֹת נוֹשֵׂא בְּעוֹל עִם חֲבֵרוֹ, וְלִזְכוֹת רַבִּים, הֵן רַב הֵן מַעֵט, אַחַד אוֹ שְׁנַיִם כְּמָה שְׂיוּכָל, מִי יוֹדֵעַ עַד כְּמָה יִזְכֶּה בִּימֵי הַדִּין לְזָכוֹת גְּדוֹל וְכוּ' נִזְכָּה לְזֶה בְּתַכ"י וְנִדְעַ כִּי חַיִּים אֲנַחֵם.

וּבִקְבוּץ שִׁיחוֹת (אֲלוֹל וַיִּמִּים נֹרְאִים, מֵאֵת מוֹרְנוּ הַגְּה"צ רַבִּינוּ נֵתָן מֵאִיר וְאִכְטְפִיגְעֵל זְצוּקְל"ה, מִשְׁגִּיחַ דִּישִׁיבֵת לִיקוּוֹאוּד, אֲלוֹל תִּשְׁנֵט, עמ' קנא) הַסְּבֵא מִקְלָם הִיָּה נֹתֵן עֲצָה אִיךָ לְזָכוֹת בְּדִין. כָּל יַחֲדִיד וַיַּחֲדִיד בְּפָנָי עִצְמוֹ אִינוּ בְּטוֹחַ בְּדִינוֹ, אֲבָל הַצִּיּוֹר בְּטוֹחִים בְּדִינָם. לֵכֵן יִרָאָה כָּל אַחַד לְהַתְקַשֵּׁר עִם הַצִּיּוֹר, וּבִהְיוֹתוֹ מִקְוֶשֶׁר עִם הַכָּלל בְּטוֹחַ שִׁיזְכָּה בְּדִינוֹ. עֲצָה זֹאת עֲצָה מִחוּכְמַת וְבִעֵי עֲבוּדָה וְעַמֵּל מִצַּד הָאָדָם לְזָכוֹת לְהַתְקַשֵּׁר עִם הַכָּלל דְּבִלִי עֵמַל לֹא יִתְקַשֵּׁר עִם הַרְבִּים.

¹³ חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת שֶׁעַר אַהֲבַת ה' (פֶּרֶק ו) וְרָאוּ לָךְ, אַחֵי לְדַעַת, כִּי זְכוּיֹת הַמֵּאֲמִין, אִפִּילוּ אִם יִהְיֶה מְגִיעַ אֶל הַתְּכִלִּית הַרְחוּקָה בְּתַקּוֹן נִפְשׁוֹ לְאַלְקִים יֵת', וְאֵלוֹ הִיָּה קְרוֹב לְנִבְיָאִים בְּמִדּוֹתֵם הַטּוֹבוֹת וּמִנְהַגֵּיהֶם הַמְּשׁוּבָחִים וְהַשְּׁתַדְּלוֹתָם בְּעִבּוּדֵת הַבוֹרָא וְאַהֲבַתֵּם הַזְּכָה בּוֹ, אִינֵם כְּזָכוּיֹת מִי שְׂמוֹרָה בְּנֵי אָדָם אֶל הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וּמִיִּשֵׁר הַרְשָׁעִים אֶל עִבּוּדֵת הַבוֹרָא, שְׂזָכוּיֹתֵינוּ נִכְפָּלוֹת בְּעִבּוּר זְכוּיֹתֵם בְּכָל הַיָּמִים וּבְכָל הַזְּמַנִּים. וְהַמְּשַׁל בְּזֶה מִשְׁנֵי סוֹחֲרִים הִגִּיעוּ אֶל הַמִּדְיָנָה, הַרְיוּחַ אַחַד מֵהֶם בְּסַחּוּרָה אַחַת שְׁהִיתָה בִּידוֹ עֶשְׂרֵת כִּפְלֵי הַקֶּרֶן, וְהִיָּה הַכָּל מֵאֵה זֹז. וְהַרְיוּחַ הַשְּׁנִי כִּפְלֵי אַחַד בְּלִבְד, וְהִיוּ לוֹ סַחּוּרוֹת רַבּוֹת וְהִגִּיעוּ לִידוֹ עֶשְׂרֵת אֲלִפֵי זוּזִים. וְהִיָּה רִיּוּחַ הַסּוֹחֵר הָרֵאשׁוֹן עִם רוֹב כִּפְלֵי הַרְיוּחַ תִּשְׁעִים זוּז וְעֶשְׂרֵה חֲלָקִים מֵאַחַד עֶשֶׂר חֲלָק בְּזוּז, וְהִיָּה רִיּוּחַ הַסּוֹחֵר הַשְּׁנִי חֲמֶשֶׁת אֲלִפִים זוּזִים עִם מַעֵט כִּפְלֵי הַרְיוּחַ. וְכֵן, אַחֵי, מִי שֶׁאִין מִתְקַן אֲלֵא נִפְשׁוֹ בְּלִבְד, תִּהְיֶה זְכוּתוֹ מַעֵטָה, וּמִי שֶׁמִּתְקַן נִפְשׁוֹ וּנְפִשׁוֹת רַבּוֹת, תִּכְפַּל זְכוּתוֹ כִּפְלֵי זְכוּיֹת כָּל מִי שִׁיתְקַן לְאַלְקִים, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַז"ל (אֲבוֹת ה' יח) כָּל הַמְּזַכֶּה אֶת הַרְבִּים אִין חֲטָא בָּא עַל יְדוֹ, וְאֲמָרוּ: מִשֶּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הַרְבִּים זְכוּת הַרְבִּים תְּלוּי בּוֹ, שְׂנֵאֲמֵר (בְּרַכָּה לֵג כא) צְדָקָת ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטֵינוּ עִם יִשְׂרָאֵל, וְאֲמָר (מִשְׁלֵי כד כה) וְלִמּוֹכִיחִים יִנְעַם וְעֲלֵיהֶם תְּבֹא בְּרַפְתָּ טוֹב, וְאֲמָר (מִלְאכֵי ב ו) תּוֹרַת אֱמֶת הִיָּתָה בְּפִיָּהוּ וְעוֹלָה לֹא נִמְצָא בְּשִׁפְטֵינוּ בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הַלֶּךְ אֶתִּי וְרַבִּים הִשִּׁיב מַעוֹן, וְאֲמָר (דְּנִיָּאֵל יב ג) וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים פְּפוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד.

by far, and if people would realize its greatness, they would be running after it in the streets and would do all kinds of *Mesirus Nefesh* to be *Zoche* to more and more *Zikkui HaRabbim*.

מה נשתנה

You Don't Even See or Appreciate Goodness Unless You Once Suffered and Overcame

The *Mitzva* of *Sippur Yetzias Mitzrayim* has to have a *Kashya-Teret* (question-answer) format. And you even ask and answer yourself if you are alone. (*Gemara*¹⁴). We can suggest that this is the *Yesod* of the entire: הַבְרִיָּאָה (Hashem's world). A *Kashya* is *Lashon of Koshi* (difficulty). You have difficulty and you overcome; this is yours and everyone else's very existence. The world is loaded with pain for good reason. **You don't even see or appreciate goodness unless you once suffered and you overcame in *Ruchaniyus* and in *Gashmiyus*.** Or else, you're a *Malach* without a *Yetzer Hara*. Without a *Nisayon*, you're like a *Sedomi*, *Chas V'shalom*, who lived in *Gan Eden*

without challenges and as a result he became the lowest, *Rachmana Litzlan*. And every *Yid's* life is a process of: מתחיל בגנות ומסיים מתחיל בְּשִׁבְחָה starting less than honorable, and eventually getting there (like it says: *פּוֹלֵד צְדִיק* שֶׁבַע יָפֹל וְקָם

A Tzaddik falls seven times, and gets up).

Do You Lose Things and Forget Things? Good News!

It is considered to be major *Yissurim* and a big *Tikun* if you are such a type of person. I know several *Gedolei Torah* who have this weakness. It is *Min HaShamayim* and a *Matana* which saves a person from more serious *Yissurim*. I know such a person, and every time he misplaces, for example, a *Sefer*, he thanks Hashem many times for his weakness. Often, while he thanks, he finds. Deep down, he has plenty pain and aggravation. Yet, it is a big *Zechus* working on this form of *Kabolas Yissurim*. **

PS. "I love all my silly mistakes. They are all gifts from *Shamayim* and when I laugh at them only good can come!"

NOVARDOK

רבי אלחנן יוסף בן שמואל הרצמן זצ"ל
י"א ניסן תשס"ט

R' Chuna Hertzman Zatzal

This Sunday (11 Nissan) is the *Yahrtzeit* of R' Elchonon Yosef Hertzman *Zatzal*, or as he

was known, R' Chuna. R' Chuna used to give *Shmuessin* in *BMG*. He was a *Talmid* of the *Mir*, and was especially close to R' *Chatzkel Zatzal* (R' Chuna's *Kever* in *Bnei Brak* is not far from his *Rebbe*) He loved

Novardokers. He told me how powerful they used to be in the olden days (in pre-war

¹⁴ פסחים קטז א, תנו רבנן, חכם בנו שואלו, ואם אינו חכם אשתו שואלתו, ואם לאו הוא שואל לעצמו, ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעין בהלכות הפסח שואלין זה לזה.

Europe), and he introduced me to R' Gershon *Zatzal*. He himself visited R' Gershon in France, and wrote a small *Sefer* about his experience there¹⁵. **

R' Chuna Hertzman *Zatzal* was born to a family of Trisker Chasidim, and he learned in Novardok, Baranovich, Chachmei Lublin, Kamenitz, and Mir.

He was a great *Baal Mussar*, and he wrote many *Seforim* on *Mussar* and *Avodas Hashem*.

He said in the name of one of the *Gedolei Yisroel* "When there is no *Zich* (ego) (i.e., you aren't caught up in *Kin'ah* and *Sin'ah* and competing with others), then there is a *Rabim*". I think they said this about

R' Elchonon Yosef Hertzman (third from left), to his right is R' Chanoch Henach Eiges (the Marcheshes). All the way to the left is R' Baruch Ber Leibowitz of Kamenitz

R' Elchonon Wasserman *Zatzal*. The famous *Tzadik* from Yerushalayim, R' Mordechai Zukerman *Zatzal* loved to quote R' Chuna¹⁶: "When you carry someone else's burden, you don't have room for your personal issues". Such a person is *Zoche* to have *Siyata Dishmaya* in his own issues, *Midda K'neged Midda*, in the same way he helps others. ***

In his older years, he had a stroke. When I visited him, he joked about his situation and he called himself names (like a faker, etc.). It is known that people who have such an attitude last longer. I'm an elementary school *Rebbe*, and I see how little children can pride

themselves with their "boo-boo's". All the *Kavod* and attention they get for their "maladies" is well worth it! ****

He once told me a story that he heard from R' Michael Ber Weissmandel *Zatzal*. R' Michael Ber was a young *Bachur* and a big *Illui*. He wanted to learn without being seen, in order

to avoid getting *Kavod*, so he went to a private *Bais Medrash*. But people started looking inside through the window, so he closed the blinds of the window. Then he noticed how people pushed aside the blinds to take a peek at him, so he left the *Bais Medrash*, and went downstairs to

learn in the basement. *****

There was a boiler room in the basement, and pretty soon he fell asleep altogether.... Lesson: If you're trying to run away from *Kavod*, watch what you're doing. You can *Chas V'shalom* lose everything. *Shelo Li'shmah* can come in handy to get you moving in *Avodas Hashem*. *****

R' Chuna did not leave over any children, and he promised: מְבַטֵּיחַ אֲנִי לְהַעֲוִשִׁים לְטוֹבַת נַשְׁמָתִי "אֲלַחֵן יוֹסֵף בֶּן שְׂמוּאֵל וְצְפוּרָה" לְהַתְּפַלֵּל בְּעֵדָם I will daven for whoever helps my *Neshama*, to have a speedy *Yeshua* for all their needs.

¹⁵ אור יוסף, רשמים מביקורי בישיבת "אור יוסף" בצרפת, מאת אלחנן יוסף בהר"ר שמואל ז"ל הרצמן, ירושלים תשלט.
¹⁶ יחיד ודורו (תולדותיו ואורחות חייו של הגה"צ רבי מרדכי צוקרמן זצלה"ה, יו"ל ע"י ר' אהרן וגשל, ירושלים תשעא, חלק שני, עמ' 756) חביבה היתה על ר' מרדכי אמרתו של רבי אלחנן יוסף הרצמן: הנושא על כתפיו את צרות זולתו, אין לו מקום לצרות של עצמו, וזוכה לסייעתא דשמיא לחסוך מעליו צרה וצער אישיים. הנושא בעול עם אחרים, מתנהגים עמו משמים במידה כנגד מידה, ונושאים מעליו את עולו שלו.

Questions To Rabbi Mandel

Instilling *Emuna* and *Bitachon* in Young Children

Question: *Shalom U'bracha*. I am a first-time reader of the *Rav's Torah*; it gives me a real boost in my *Bitachon*. How can we instill *Emuna* & *Bitachon* in our younger children?

Answer: Once at an *Asifa* for *Melamdin*, R' Shneur Kotler *Zatzal* quoted his father R' Ahron *Zatzal*, that when teaching *Emuna* and *Bitachon* to children, one should teach even concepts that are above their level, and little by little it will seep in.

R' Avigdor Miller would advise that children be taught when they are young, that besides their physical father and mother, they have a Father in *Shamayim*.

Tell children that they could ask Hashem for anything they want. And at night under their covers, they can talk to Hashem in English. What should they talk to Him about? They can thank Him, daven for their parents and friends, especially for their friends they don't like, I'm very into that, to teach children to daven for the friends they get into a fight with.

When you are "involved" and "in the spirit", your children will feel it, and you can give it over. There was a period when I was teaching that I didn't invest so much time into preparing the subject matter; instead I spent most of my time learning *Mussar* and acquiring more *Yiras Shamayim*. Because of the *Mussar*, I was "there" by the class. In *Novardok*, they were very into "becoming a *Matza*" and working on your *Middos* not to get angry.

As with everything, you need to be *Mispallel* before you do anything.

You can submit your questions to Rabbi Mandel by emailing them to questionsforrabbimandel@gmail.com

To subscribe to the weekly, email weeklybitachon@gmail.com

If you feel that this booklet has enriched your life and you would like to help us continue our life-saving work, you can make a contribution via Zelle to weeklybitachon@gmail.com

This is not a tax-deductible account. We are in the process of setting it up